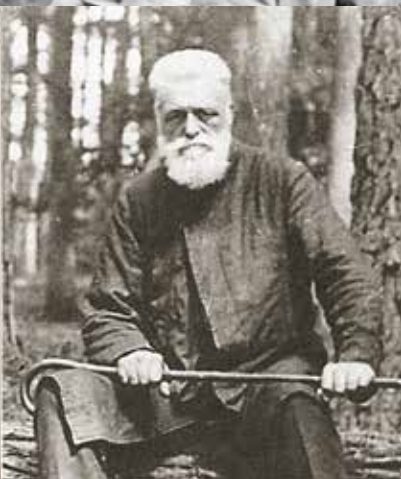

ISSN 1848-2678

KOPERNIK

Polskie Towarzystwo Kulturalne „Mikołaj Kopernik” • Poljska kulturalna udruga „Mikołaj Kopernik” • Wydanie specjalne

2024

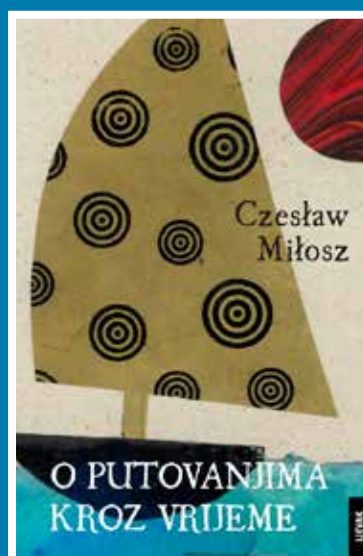
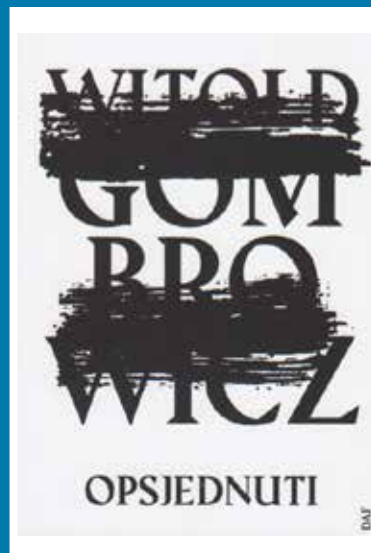
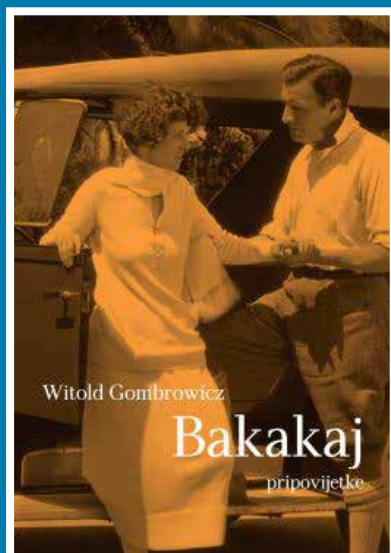
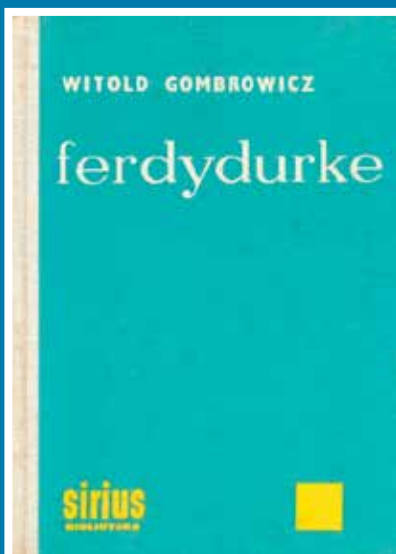
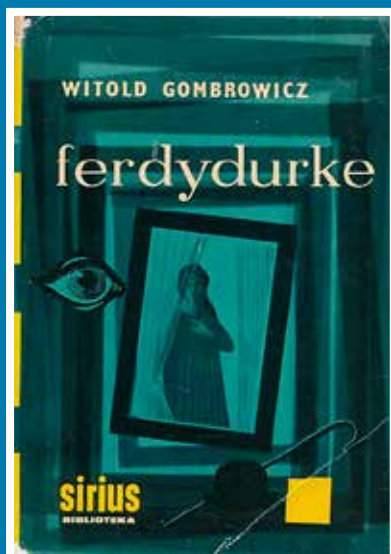
WYDANIE SPECJALNE

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURALNA UDRUGA

MIKOŁAJ
KOPERNIK

W obiektywie

Na okładce Witold Gombrowicz (okładka chorwackiego tłumaczenia jego *Dziennika*), Kazimierz Wierzyński, Halina Konopacka, Melchior Wańkowicz, Romuald Traugutt, Teodor Tomasz Jeż, Władysław Zamoyski i Wincenty Witos. Domena publiczna.

Drodzy Kopernikanie!

Już tradycyjnie, numer specjalny „Kopernika” w dużej mierze dotyczy patronów danego roku ogłaszanych przez Sejm i Senat Rzeczypospolitej Polskiej. W roku 2024 są nimi pisarz i buntownik – Marek Hłasko (1934-1969); więziony i torturowany przez władze komunistyczne arcybiskup Antoni Baraniak (1904-1977); polski bohater narodowy, jeden z przywódców Powstania Styczniowego, Romuald Traugutt (1826-1864); poeta Kazimierz Wierzyński (1894-1969); dziennikarz i korespondent wojenny, uczestnik walk o Monte Cassino, Melchior Wańkowicz (1892-1974); zamordowana przez Niemców w 1944 r. za ukrywanie Żydów, rodzina Ulmów; Teodor Tomasz Jeż, a właściwie Zygmunt Fortunat Miłkowski (1824-1915) – działacz niepodległościowy, pisarz, żołnierz, twórca idei obrony czynnej i skarbu narodowego oraz polscy olimpijczycy. A wśród nich Halina Konopacka (1900-1989, właśc. Leonarda Kazimiera Konopacka-Matuszewska-Szczerbińska), dama, poetka i malarka, lekkoatletka, rekordzistka świata i mistrzyni olimpijska (pierwsza w historii polskiego olimpizmu) w rzucie dyskiem na Igrzyskach IX Olimpiady w Amsterdamie w 1928 r. A Senat wskazał jako patronów: pisarza i dramaturga Witolda Gombrowicza (1904-1969); poetę i prozaika Czesława Miłosza (1911-2004); Wincentego Witosa (1874-1945) – trzykrotnego premiera i działacza ludowego; Władysława Zamoyskiego (1853-1924) – działacza społecznego, właściciela dóbr kórnickich, popularyzatora Zakopanego i człowieka, dzięki któremu Morskie Oko należy dzisiaj do Polski. Senat ustanowił również rok 2024 Rokiem Edukacji Ekonomicznej, aby „w ten sposób docenić poczynione na przestrzeni ostatnich 100 lat wysiłki tysięcy osób i instytucji zaangażowanych w popularyzowanie i przekazywanie tej, jakże ważnej, wiedzy”.

Zarówno Miłosz (jako noblista), jak i Gombrowicz (jeden z najważniejszych przedstawicieli polskiej awangardy) są stosunkowo dobrze znani w Chorwacji dzięki licznym przekładom. W 1965 r. *Ferdynurke* przetłumaczył Zdravko Malić, wybitny chorwacki gombrowiczolog. Niedawno nakładem wydawnictwa Disput ukazał się *Dziennik Gombrowicza* w tłumaczeniu Adriana Cvitanovića. Wydawnictwo Fraktura co parę lat wydaje Gombrowicza i ukazały się już: *Bakakaj* (2007, tłum. Tanja Miletić Oručević), *Trans-Atlantyk* (2009, tłum. Mladen Martić), *Posmrtna autobiografija* (2014, tłum. Mladen Martić) i *Bestijarij* (2017). Miłosz

.....
PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ W KONKURSIE „POLONIA I POLACY ZA GRANICĄ 2024 – MEDIA I STRUKTURY”.

PROJEKT FINANCIRAN OD STRANE MINISTERSTVA VANJSKIH POSLOVA REPUBLIKE POLJSKE U NATEČAJU „POLONIJA I POLJACI U INOZEMSTVU 2024 – MEDIJI I STRUKTURE”.

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ W KONKURSIE „POLONIA I POLACY ZA GRANICĄ 2024 – REGRANTING”.

PROJEKT FINANCIRAN OD STRANE MINISTERSTVA VANJSKIH POSLOVA REPUBLIKE POLJSKE U NATEČAJU „POLONIJA I POLJACI U INOZEMSTVU 2024 - REGRANTING”.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Publikacija izražava isključivo stavove autora/autorica i ne može se poistovjetiti sa službenim stavom Ministarstva vanjskih poslova.

Ovaj je dokument izrađen uz finansijsku podršku Savjeta za nacionalne manjine. Sadržaj ovog dokumenta u isključivoj je odgovornosti PKU M. Kopernik i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Savjeta za nacionalne manjine.

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURNA UDRUGA

jest w Chorwacji tłumaczony od lat 80. XX w. Odbyła się też poświęcona mu konferencja z cyklu „Malićevi dani” zorganizowana w 2011 r. przez Katedrę Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu w Zagrzebiu. Po konferencji zastała wydana książka *Stoljeće Czesława Miłosza: zbornik radova s međunarodne znanstvene konferencije „Czesław Miłosz – pjesnik između Istoka i Zapada, umjetnosti i ideologije”*, pod redakcją Dalibora Blažiny (2013), który jeszcze w 1998 r. przetłumaczył, opatrzył wstępem i bibliografią *Zasužnjeni um*; w 2019 r. ukazała się *Zemlja Urlo* w przekładzie Cvitanovića, a w 2020 r. Đurđica Čilić opublikowała książkę *Tri lica autora: Miłosz, Różewicz i Herbert*. Nie sposób w krótkim wstępie wyliczyć wszystkie zasługi chorwackich polonistów i tłumaczy w tym względzie. Nie sposób też pisać o wszystkich wskazanych patronach. Na pewno jednak wielu z nich dopiero czeka na swoje odkrycie w Chorwacji.

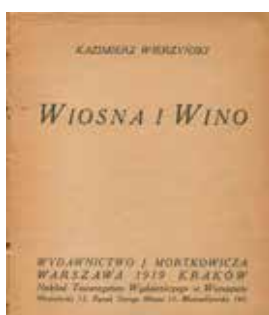
W numerze znajdziecie tekst o poecie Kazimierzu Wierzyńskim, autorstwa dziennikarza i pisarza warszawskiego Krzysztofa Dubińskiego oraz (niejako dla przeciwwagi tematycznej) o polityku Wincentym Witosie, który napisała dla nas Magdalena Najbar-Agičić. W drugiej części numeru prezentujemy wystawę autorstwa Damira Agičića o Powstaniu Warszawskim, która jesienią gościła u nas w siedzibie tylko przez kilka dni. Numer specjalny jest zatem doskonałą okazją do ponownego jej wyeksponowania.

Redaktor(ka) Naczelna
Małgorzata Vračić

Kazimierz Wierzyński – skamandryta tragiczny

11 listopada 1918 r. odrodziła się Polska Niepodległa. 29 listopada tegoż roku narodziła się nowa polska poezja. Pięciu młodych poetów: Jarosław Iwaszkiewicz, Jan Lechoń, Antoni Słonimski, Julian Tuwim i Kazimierz Wierzyński założyło w warszawskiej kawiarni „Pod Pikadorem” literacki kabaret, a wkrótce stworzyło poetycki miesięcznik „Skamander”, od którego grupę tę nazwano skamandrytami. W ciągu kilku miesięcy kabaret, pismo i sami poeci zdobyli przebojem warszawski świat literacki, a fama o nowych poetyckich gwiazdach nieść się zaczęła po całym kraju.

Najjaśniejszym blaskiem na skamandryckim firmamencie rozbłysnął talent Kazimierza Wierzyńskiego. Jego debiutancki tomik *Wiosna i wino* wydany w 1919 r. z miejsca stał się bestsellerem, a tytułowy wiersz wielu młodych czytelników recytowało niemal jak ideową deklarację.

*Wiosna i wino: dwa płuca oddechem
Młodym wezbrane i w ślepych zachwycie
Wyśpiewujące pogańskim swym śmiechem
Ziemię, panteizm, człowieka i życie
Wiosna i wino: dwie wargi, co swymi
Pocałunkami mieszają sny w głowie,
Że się zawraca do góry i dymi!...
O, przyjaciele! Piję wasze zdrowie!*

W pełnej energii, dowcipu i namiętności poezji Wierzyńskiego widziano nie tylko upajający entuzjazm z odzyskanej niepodległości i wiarę w nadchodzącą nieograniczoną wolność sztuki. Czytano ją jednak przede wszystkim jak osobisty manifest żywiołowej – nieznannej w polskiej liryce w tak ogromnej dawce – radości życia we wszystkich jego przejawach, brutalnie tłumionych i niszczonego szaleństwem Wielkiej Wojny. Kolejny zbiór wierszy *Wróble na dachu* (1921) utrzymany w tym samym klimacie radosnego młodzieńczego buntu i niefrasobliwości uczynił z Wierzyńskiego literacką gwiazdę. „To chyba najradośniejsza poezja wszystkich czasów” – pisała o tych dwóch tomikach Maria Dąbrowska.

Kolejne zbiory poezji *Wielka niedźwiedzica*, *Pieśni fanatyczne*, *Rozmowa z puszcza* to już twórczość mniej euforyczna, dojrzała, nasycona pogłębioną refleksją nad złożonością życia i sztuki. Czytelnicy kochali jego poezję, czekając wciąż na nowe wiersze pojawiające się regularnie na łamach „Skamandra” i „Wiadomości Literackich”. Dobrze też został przyjęty debiut prozatorski – tom opowiadań *Granice świata* (1933). Kulturalna publiczność z uwagą czytała jego teatralne recenzje, krytyczne noty i błyskotliwe felietony regularnie zamieszczane na łamach „Ateneum”, „Gazety Polskiej” i „Cybulika Warszawskiego”, zaś warszawska socjeta literacka i teatralna spotykała się w mieszkaniu poety przy ul. Hożej, w którym jego żona, aktorka Bronisława Koyałowicz zwana Brysią prowadziła salon otwarty.

W mieszkaniu przy Hożej bywali też ludzie sportu, bo sport, obok poezji, był drugą wielką pasją Wierzyńskiego. Jeszcze w młodości uprawiał lekkoatletykę, a już jako literat grał w tenisa, jeździł na nartach i uprawiał aktywną turystykę. Najbardziej pasjonowała go jednak piłka nożna. „Grywałem w drużynie Pogoni stryjskiej na prawym skrzydle i prawej pomocy, ale najdłużej utrzymałem się na bramce. Szczytem mojej kariery piłkarskiej był występ w pierwszej drużynie, której zabrakło bramkarza na mecz z Lechią we Lwowie” – wspominał w *Pamiętniku poety*.

Kazimierz Wierzyński,
1922 r., domena
publiczna.

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLSKA KULTURNA UDRUŻA

MIKOŁAJ
KOPERNIK

Łoża prasowa „Przeglądu Sportowego”,
1927 r. Kazimierz Wierzyński drugi od lewej. NAC.

Gdy w latem 1926 r. dowiedział się od Ferdynanda Goetla, ówczesnego redaktora „Przeglądu Sportowego”, że pismo właśnie upada postanowił je uratować i został redaktorem naczelnym. Nie tylko sam pisywał świetne reportaże i sprawozdania sportowe, ściągnął do redakcji zespół młodych zdolnych dziennikarzy, zaprosił też na łamy swoich literackich przyjaciół, m.in. Antoniego Słonimskiego (poetę i pisarza) i Rafała Malczewskiego (malarza). Kierował tygodnikiem przez pięć lat, czyniąc z niego jedno z najlepszych pism sportowych w Europie. Zrealizował kilka nowatorskich pomysłów wykraczających poza szpalty pisma. Wymyślił kolarski Wyścig Dookoła Polski, który przekształcił się w Tour de Pologne oraz plebiscyt na najlepszego polskiego sportowca roku. Tygodnik „Przegląd Sportowy” istnieje do dzisiaj, a wymyślony przez Wierzyńskiego plebiscyt i gala mistrzów sportu od lat jest najbardziej prestiżowym corocznym wydarzeniem sportowo-towarzyskim.

W 1928 r. sprawozdawcy „Przeglądu Sportowego” relacjonowali na gorąco przebieg IX Igrzysk Olimpijskich w Amsterdamie. Polska ekipa po raz pierwszy od odzyskania niepodległości przywozła złote medale w rzucie dyskiem i... poezji. Zgodnie z ideą Pierre'a de Coubertina, który wskrzesił nowożytne igrzyska olimpijskie, rywalizacji sportowej towarzyszył Olimpijski Konkurs Sztuki i Literatury, dziś zupełnie zmarginalizowany, ale w pierwszym półwieczu ubiegłego stulecia traktowany z wielką estymą. Podczas amsterdamskiej Olimpiady Polacy po raz pierwszy wzięli udział w tym konkursie, a złoty medal zdobył właśnie Kazimierz Wierzyński za tom *Laur olimpijski*. Czternaście wierszy składających się na ten cykl poeta napisał w latach 1924-1925, a tomik ukazał się w Warszawie rok przed olimpiadą. Do konkursu mogły być zgłoszone dzieła tłumaczone na język francuski, angielski lub niemiecki. Dosłownie na kilkanaście dni przed upływem terminu zgłoszeń został ukończony niemiecki przekład *Lauru olimpijskiego* i Wierzyński mógł stanąć w szranki poetyckiej rywalizacji olimpijskiej. Z Olimpijskiego Konkursu Sztuki i Literatury w 1928 r. Polacy przywieźli osiem medali. Złote medale, oprócz Wierzyńskiego, zdobyli: kompozytor i dyrygent Zbigniew Turski oraz rzeźbiarz Józef Klukowski.

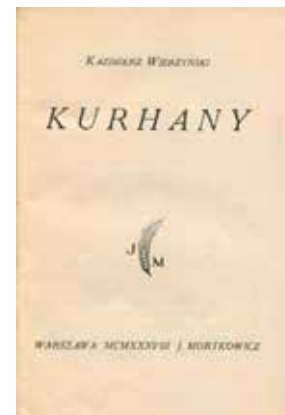
Olimpijskie złoto stało się dla Wierzyńskiego biletem otwierającym drzwi światowej literatury. Do 1930 r. wiersze z tomu *Laur olimpijski* zostały przetłumaczone na kilkanaście języków, a cały zbiór ukazał się m.in. w przekładzie niemieckim, rosyjskim, włoskim, francuskim, nowogreckim, a nawet japońskim. Podróże literackie i spotkania autorskie we Włoszech, Szwajcarii, Francji, Holandii i Hiszpanii, a także w Stanach Zjednoczonych i Meksyku uczyniły Wierzyńskiego poetą rozpoznawalnym w świecie. W Polsce przez następne lata sypały się na niego kolejne wyrazy uznania i oficjalne zaszczyty: państwowe ordery, Złoty Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury (1935), Państwowa Nagroda Literacka za całokształt twórczości (1936). 6 stycznia 1938 r. jako jedyny skamandryta wybrany został do składu Polskiej Akademii Literatury zasiadając w fotelu opuszczonym przez zmarłego poetę Bolesława Leśmiana.

Złoty medal olimpijski Kazimierza
Wierzyńskiego z Igrzysk Olimpijskich w
Amsterdamie 1928 r., domena publiczna.

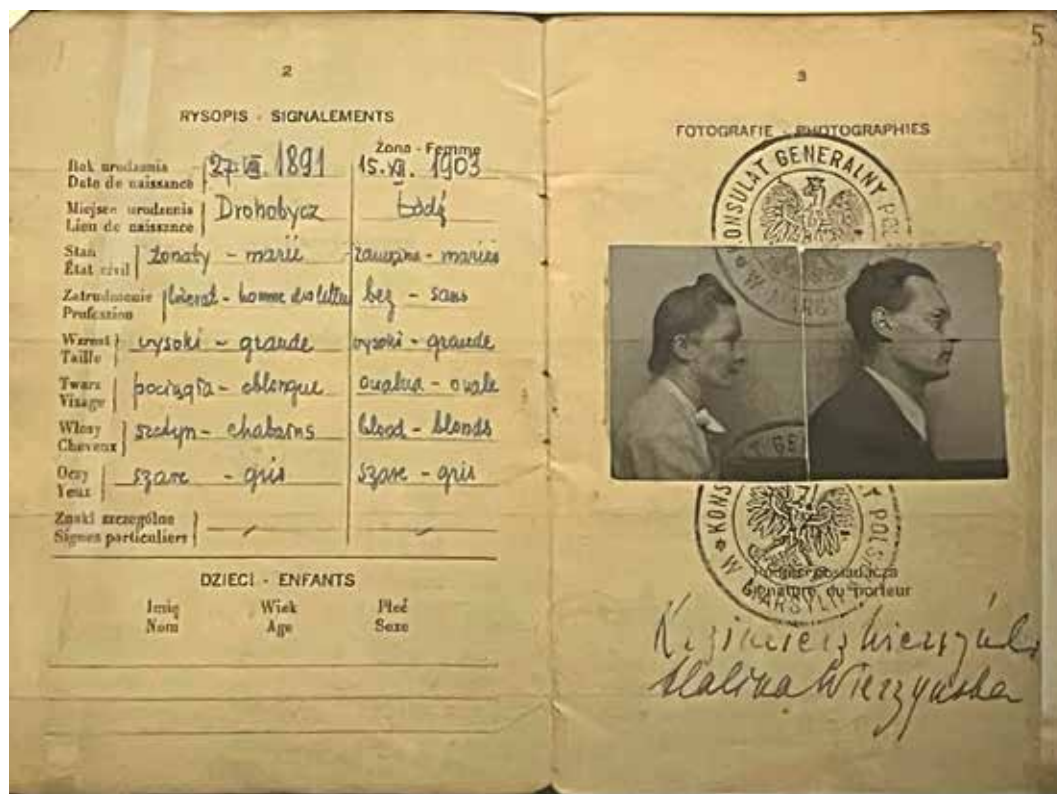
JAN LECHOŃ, JULIAN TUWIM, KAZIMIERZ WIERZYŃSKI,
JAROSŁAW IWASZKIEWICZ, ANTONI SŁONIMSKI
zdjęcie specjalne Karola Pęcherskiego

Poeta laureatus – to nie był status sprzyjający radosnej nowatorskiej twórczości, czasy też nie były spokojne. Sanacyjne rządy tłumiły liberalne zapędy środowiska „Wiadomości Literackich”, widmo wojny zawisło nad Europą. Kolejne tomy poetyckie Wierzyńskiego – *Wolność tragiczna* (1936) i *Kurhany* (1938) oraz wiersz *Wstążka z Warszawianki* napisany w końcu sierpnia 1939 r. i wydany w tomie *Ziemia-Wilczyca* (Londyn 1941) – epitafilejne, patetyczne i odwołujące się do tradycji greckiej tragedii niosły już w sobie zapowiedź nadchodzącej katastrofy i końca dotychczasowego świata.

Wrzesień 1939 r. był spełnieniem tych obaw i lęków. Rok wcześniej Wierzyński ożenił się z Haliną z Pfeferów, z którą spędził już kilka szczęśliwych lat po rozpadzie małżeństwa z Brysią, ale po wybuchu wojny II Rzeczpospolita runęła z hukiem i musieli uciekać z kraju. Przez Lwów, Rumunię i Francję dotarli do Portugalii, a stamtąd 28 listopada 1940 r. wyruszyli do Rio de Janeiro. W czerwcu 1941 r. przyплыnęli do Nowego Jorku, gdzie Wierzyński trafił do redakcji nowojorskiego „Tygodnika Polskiego”. Do Nowego Jorku dotarli też dwaj inni skamandryci: Tuwim i Lechoń. Słonimski lata wojny spędził w Londynie.

Podczas wojny Wierzyński pisał dużo, wydał pięć tomów poezji, których przestaniem i misją było budzenie ducha walki i wspieranie polskiego żołnierza w jego zbrojnym wysiłku. Upadek III Rzeszy dla Polaków przebywających na wojennej emigracji oznaczał rozdrożenie: powrót do kraju przejmowanego właśnie przez komunistów lub los emigranta zmuszonego

Paszport emigracyjny Haliny i Kazimierza Wierzyńskich wystawiony przez Konsulat Generalny RP w Marsylii, 1940 r. Muzeum Andrzeja Struga.

Kazimierz Wierzyński z żoną Haliną w USA.
Muzeum Andrzeja Struga.

budować swoje życie w nowym miejscu i od nowa. Ten wybór podzielił skamandrytów. Iwaszkiewicz spędził okupację w kraju i po wojnie dość łatwo dopasował się do nowego politycznego ładu. Tuwim rozczarowany przedwojenną Polską i zniechęcony do emigracyjnej elity, która najchętniej odtworzyłaby stare porządki, wrócił do Polski i stał się pupilem komunistycznej krytyki. Z Londynu powrócił też do kraju Słonimski. Wszystkich trzech władze PRL nagrodiły obecnością – pomimo doraźnych kłopotów z cenzurą – na rynku wydawniczym i uprzywilejowaną pozycją w literackim establishmentie.

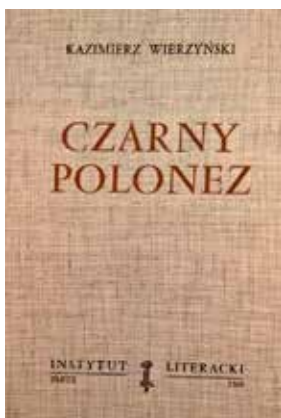
Lechoń i Wierzyński wybrali los emigranta. Pierwszy z nich, borykając się od lat z depresją, nie wytrzymał samotności i smutku emigranta. W 1956 r. zginął skacząc z dwunastego piętra hotelu Hudson. Wierzyński

także nie potrafił odnaleźć się w nowej sytuacji. Wiadomości o utracie w czasie wojny prawie całej rodziny wtrąciły go w głęboki kryzys psychiczny i dramatyczną pustkę twórczą, z których przez wiele lat nie potrafił się otrząsnąć. Pokonał je w 1954 r., przygotowując, za namową Artura Rubinsteina i z jego przedmową, amerykańskie oraz polskie wydanie biografii Fryderyka Chopina. Powrócił do poezji wydając kilka tomów wyraźnie stanowiących nowy etap w warsztacie poetyckim, odrzucił klasyczne rygory i miary, sięgnął po luźną formułę intymnego dialogu z czytelnikiem, z ironią i autoironią godząc się z szarością i tragizmem wygnańczej egzystencji.

W 1964 r. Wierzyńscy zdecydowali się na opuszczenie Nowego Jorku i była to bardzo dobra decyzja. Przenieśli się do Rzymu, potem do Londynu, znacznie lepiej odnajdując się w europejskiej społeczności polskich emigrantów. Nawiązanie przez poetę bliskich relacji i współpracy z londyńskimi „Wiadomościami”, Radiem Wolna Europa i paryską „Kulturą” dało jego twórczości nowe ożywcze impulsy. Tom *Kufer na plecach* (1964) wydany w paryskim Instytucie Literackim przywrócił Wierzyńskiemu należne miejsce w czołówce polskiej poezji, a kolejny paryski tom *Czarny polonez* (1968) stanowiący ostrą, niemal pamfletową reakcję na antysemitkę i antyinteligentką nagonkę w gomułkowskiej Polsce dowiódł, że sędziwy skamandryta – przez wielu uważany za żywą legendę minionej epoki – wciąż pozostaje w głównym nurcie bieżących polskich sporów i uczestniczy w nich z poruszającą siłą moralną i literacką wyrazistością.

To był ostatni już rozdział twórczości Wierzyńskiego, gdyż 13 lutego 1969 r. poeta zmarł w Londynie. W 1978 r. udało się sprowadzić do kraju jego prochy, ale wokół biografii i twórczości panowało wymuszone przez cenzurę milczenie. Kiedy zaś cenzura już zniknęła okazało się, że poetę niezwykle skutecznie wymazano ze zbiorowej pamięci. Dopiero od kilku lat trwa proces przywracania mu należytego miejsca w polskim panteonie literackim.

Krzysztof Dubiński

Wiosna i wino czyli o Skamandrze inaczej. Wystawa w Muzeum Andrzeja Struga w Warszawie, marzec 2019, archiwum prywatne i pamiątki osobiste Kazimierza Wierzyńskiego. Fot. K. Dubiński.

Wincenty Witos, 1920.
Wikimedia Commons.

Wincenty Witos

Godine 2024. obilježavamo 150. godišnjicu rođenja Wincentyja Witos, osobe koja je značajno obilježila poljsku politiku prve polovice 20. stoljeća. Witos je bio vođa Poljske seljačke stranke i premijer Poljske. Njegov lik Hrvatima može se približiti kroz usporedbu sa Stjepanom Radićem, od kojeg je bio mlađi nepune tri godine.

Wincenty Witos rođen je 21. siječnja 1874. godine u selu Wierzchosławice u okolici Tarnowa u obitelji siromašnog seljaka. U to je vrijeme taj dio Poljske pripadao Austro-Ugarskoj, pa se može reći da su Witos i Radić rođeni u istoj državi. S rodnim selom ostat će blisko povezan cijeli život. Više godina obnašao je dužnost mjesnog općinskog načelnika. Za razliku od Stjepana Radića, Witos nije studirao. Završio je samo nekoliko razreda pučke škole, a svoje je znanje stekao zahvaljujući vještini samoobrazovanja i interesu za knjige. Usprkos nedostatku novca za daljnje školovanje, pokazivao je veliko zanimanje za svijet te razvio interes za politiku.

Kao i u Hrvatskoj, i u Poljskoj (a svakako u njezinom austrijskom dijelu) na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće razvio se seljački pokret. To je bila posljedica društvenih promjena koje su se tada događale, ali i demokratizacije političkog sistema u Austro-Ugarskoj. Sa Seljačkom strankom (Stronnictwo Ludowe – SL; od 1903. godine Poljska seljačka stranka – PSL) Wincenty Witos vezan je od njezina osnivanja 1895. godine. Promjene izbornog zakona omogućile su seljacima (naravno u tom času samo muškarcima) pravo glasa. Witos je prvo 1908. godine izabran za zastupnika u pokrajinskom saboru Galicije, a onda 1911. i za zastupnika u Carevinskom vijeću u Beču.

Seljačka stranka u Galiciji zalagala se za prava seljaka, nije bila sklona radikalnim promjenama u društvu, a u ideološkom smislu bila je nacionalno orijentirana. Nakon što je 1914. godine došlo do podjele stranke na dvije frakcije, Witos je ostao povezan s desnom Poljskom seljačkom strankom – „Piast”. U nekim razdobljima „seljaci” su bili pod utjecajem nacionalističke Nacionalne demokracije Romana Dmowskog, ali za vrijeme Prvoga svjetskog rata Witos se približio Poljskoj socijalističkoj stranci i podržao osnivanje Poljskih legija pod vodstvom Józefa Piłsudskog. Igrao je također važnu ulogu u Poljskoj likvidacijskoj komisiji, tijelu koje je na kraju rata formirano radi preuzimanja vlasti od stranih sila prilikom osamostaljenja Poljske.

Uskoro nakon obnove nezavisne Poljske 1918. godine, PSL-„Piast”, tada već pod Witosovim vodstvom, prerastao je u najsnažniju političku stranku smještenu na desnom centru političke pozornice u Drugoj Poljskoj Republici, iako nikada nije dobio jednako snažnu podršku poljskih birača kako je to bio slučaj s HSS-om u hrvatskim zemljama. Sam Witos 1919. izabran je za zastupnika u poljski Sejm, a u narednim godinama bio je čak tri puta premijer.

Politički sustav uveden u Poljskoj Ožujkim ustavom iz 1921. godine obilježen je dominacijom zakonodavne vlasti – Sejma, u kojem je teško bilo formirati stabilnu većinu zbog stranačke usitnjenosti koja je bila posljedica nepostojanja izbornog praga. Zbog te situacije vlade su se često mijenjale. U tim okolnostima Witosova stranka ulazila je u različite koalicije, a Witos je na funkciju predsjednika vlade dolazio zahvaljujući koaliciji svog PSL-„Piasta” s različitim drugim strankama.

Prvi put Wincenty Witos postao je premijer u ljeto 1920. godine u vrlo teškom trenutku za Poljsku, u vrijeme kada se u Poljsko-boljševičkom ratu neprijatelj opasno približio Varšavi. Formirana je Vlada nacionalnog spasa koja je obuhvatila sve parlamentarne stranke. Witos je odabran kao onaj koji takvu vladu može voditi. U bitki kod Varšave Poljska je

Predsjednik Seljačke stranke Wincenty Witos govori okupljenom narodu. Fot. NAC.

uspjela pobijediti Crvenu armiju i odbaciti je daleko na istok. Prestanak izravne opasnosti za državu doveo je do raspada koalicije. Uz vrlo klimavu parlamentarnu većinu Witosova vlada održala se do jeseni 1921. godine.

Nakon novih parlamentarnih izbora održanih u jesen 1922. Witos je postao glavna figura političkog centra u Sejmu. Iako je u početku surađivao s desnicom, tijekom izbora predsjednika države u prosincu iste

godine PSL-„Piast” podržao je Gabriela Narutowicza, a ne kandidata desnice Maurycja Zamoyskog: seljaci nikako nisu mogli podržati jednog od najvećih zemljoposjednika u državi. Nakon ubojstva novoizabranog predsjednika Witos je podržao kandidaturu Stanisława Wojciechowskog koji je – nakon što je u mladosti bio vezan uz Poljsku socijalističku stranku – u to vrijeme bio član PSL-„Piasta”.

Drugi put je Witos postao premijer u svibnju 1923. godine. Radilo se o koalicijskoj vladi PSL-„Piasta” i desne Poljske kršćansko-demokratske stranke. Dogovor između ove dvije političke opcije predviđao je brojne reforme, među ostalima agrarnu reformu, ali imao i snažne nacionalističke elemente. Uskoro je došlo i do sukoba Witosove vlade i Józefa Piłsudskog, nakon kojeg se Piłsudski privremeno povukao iz politike. Gospodarska se situacija pogoršavala, a diljem zemlje izbili su štrajkovi. Tijekom prosvjeda u jesen 1923. došlo je do sukoba prosvjednika i snaga reda, u kojima bilo je žrtava na obje strane. Vlada je pala u prosincu iste godine. Ova epizoda snažno je utjecala na negativne ocjene Witosova djelovanja.

Po treći je put Witos u fotelju predsjednika vlade zasjeo u svibnju 1926. godine. Radilo se o svojevrsnoj obnovi prethodne koalicije s desnim strankama. Sve se događalo u ozračju snažnih kritika stanja u državi od strane Józefa Piłsudskog. Uslijedio je njegov državni udar tijekom kojeg je Witosova vlada srušena, a predsjednik Wojciechowski dao je ostavku.

Slijedilo je razdoblje tzv. „sanacije” tijekom kojeg je politički sustav u Poljskoj sve više poprimao obilježja autoritarizma, a vlast Piłsudskog – koji doduše većinu vremena nije službeno obnašao najvažnije funkcije u zemlji – postajala je sve jača. Došlo je i do progona političkih protivnika. Njihova meta postao je i Wincenty Witos, koji je uhićen i zatvoren. U zatvoru su on i drugi uhićenici podvrgnuti nasilju i ponižavanju. Optužen je za pripremu državnog udara, ali je u konačnici pušten da se brani sa slobode uz jamčevinu. Godine 1933. Witos je osuđen na godinu i pol zatvora, no umjesto da ode u zatvor, on je emigrirao u Čehoslovačku.

Iako je situacija u međuratnoj Poljskoj bila drugačija od one u Kraljevini SHS, a politička djelatnost Witosova i Radića bitno su se razlikovale, može se konstatirati da su oba bila prisiljena na teške političke odluke i u konačnici su postali žrtve svojih političkih protivnika. Radićeva sudbina bila je ipak još tragičnija jer je postao žrtva atentata.

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURNA UDRUGA

Wincenty Witos tijekom sudskog procesa u Brześciu. Fot. Wikimedia Commons.

Wincenty Witos je u emigraciji nastavio političku aktivnost kao protivnik tadašnjih poljskih vlasti. U domovinu se vratio u proljeće 1939. godine kada se Češka našla pod vlašću nacista. Prijavio se policiji za odsluženje kasne, no pušten je iz zatvora već nakon tri dana – izvršenje njegove kazne je u novim vanjskopolitičkim okolnostima odgođeno, a on se i formalno vratio na čelo Seljačke stranke.

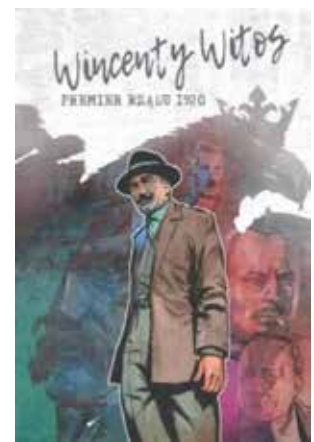
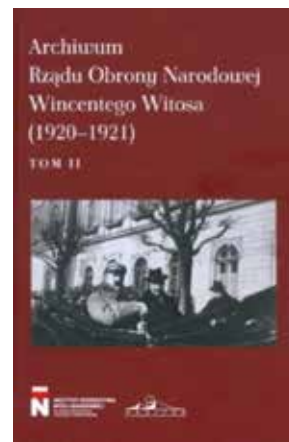
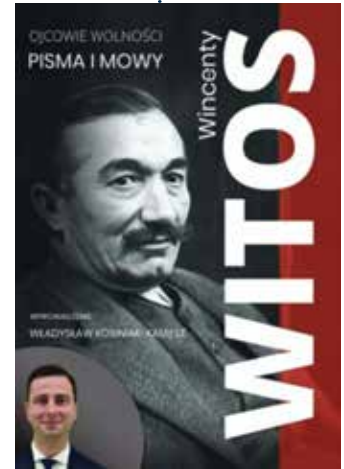
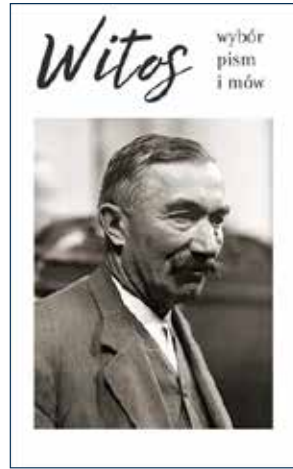
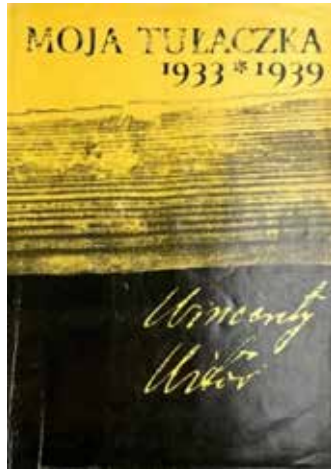
Nakon njemačkog napada na Poljsku u rujnu 1939. godine Witos se pokušao povući u Lavov, no ranjen je u bombardiranju vlaka. Uhićenom Witosu Nijemci su ponudili vodstvo kolaboracionističke vlade, no on je taj prijedlog odlučno odbio. Witosovo zdravstveno stanje bilo je već vrlo ozbiljno, pa su ga njemačke vlasti držale u pritvoru, a onda mu je omogućeno da se vrati u rodno selo u kućni pritvor. Ipak, i iz pritvora bio je u vezi s poljskim pokretom otpora. Pri kraju rata planiran je Witosov odlazak u London, no njegovo je zdravlje bilo u sve lošijem stanju. Uhitili su ga i Sovjeti te su ga nastojali nagovoriti na suradnju, no on je u zadnjim mjesecima svoga života radio na obnovi opozicijske Poljske seljačke stranke, čiji je formalno postao predsjednik, iako je većinu vremena proveo u bolnici. Preminuo je 31. listopada 1945. godine u Krakovu.

Magdalena Najbar-Agičić

DOM BYLEGO PREMJERA.

Kuća bivšeg premijera (W. Witos). Slika u „Jednodniówka”, dodatak časopisu „Piast” iz 1933.

Publikacje dotyczące Witosy, a na dole okolicznościowa pocztówka wydana przez Pocztę Polską na wniosek Muzeum Niepodległości w Warszawie.

VARŠAVSKI USTANAK 1944.

U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Poljska kulturna udruga Mikolaj Kopernik

Izložbu u povodu 80. obljetnice Varšavskog ustanka priredio Damir Agičić.

Stručna konzultantica: Magdalena Najbar-Agičić.

Grafičko oblikovanje: Krešimir Krnic.

Financirano sredstvima Savjeta za nacionalne manjine RH.

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURNJA UDRUGA

**SAVJET ZA
NACIONALNE
MANJINE**

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

U zoru 1. rujna 1939. Njemačka je napala Poljsku bez objave rata. Počeo je Drugi svjetski rat. Poljska prijestolnica Varšava mjesec se dana herojski branila pred nadmoćnijim neprijateljem i doživjela je ozbiljna razaranja iz zraka i u artiljerijskim napadima. U obrani grada poginulo je oko 2000 poljskih vojnika, a među civilnim je stanovništvom bilo više od 10.000 mrtvih i više od 50.000 ranjenih. Uništeno je oko 10 % zgrada.

Poljska je vlada već u prvom tjednu njemačke agresije napustila glavni grad, a 17. rujna – kada je s istoka Poljsku napao SSSR – povukla se u Rumunjsku te se našla u emigraciji. Sjedište joj je isprva bilo u Francuskoj, a potom u Londonu. Potkraj rujna teritorij Poljske podijeljen je između dva agresora – Trećeg Reicha i Sovjetskog Saveza.

Powstanie Warszawskie

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Kapitulacija Varšave potpisana je 28. rujna 1939. nakon čega su njemačke trupe paradirajući ušle u grad. Poljsko stanovništvo grada izloženo je represijama i ponižavanjima, a osobito su stradali židovski stanovnici – protjerani su u geto u kojem su živjeli u krajnje nehumanim uvjetima, a uskoro potom podvrgnuti su eksterminaciji. Stoga je u getu u travnju 1943. izbio ustanak. Ugušen je nakon nekoliko tjedana, a nacistički je general u Berlin poslao izvještaj naslovljen *Židovska stambena četvrt u Varšavi više ne postoji*. Geto je uništen, a preostali Židovi poslani u logore smrti. Grad je doživio drugi težak udarac od početka rata.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Poljaci su odmah nakon njemačke okupacije počeli organizirati pokret otpora. Stvoren je Savez oružane borbe koji se na početku 1942. preimenuje u Zemaljsku armiju. Glavni je cilj te konspirativne oružane sile bio oslobođenje i obnova Poljske u predratnim granicama, a trebao je biti ostvaren općenarodnim ustankom u času pobjedničke savezničke ofenzive. U zemlji su djelovali delegati poljske izbjegličke vlade u Londonu koji su kontrolirali civilne aspekte vlasti. Organizirane su sabotaze i diverzije, vršene obavještajne akcije, objavljivan ilegalni tisak.

Kada je postalo jasno da će prije zapadnih saveznika na poljski teritorij stići sovjetska Crvena armija, poljski su političari u emigraciji i domovini, kao i zapovjednici Zemaljske armije promijenili plan – od siječnja 1944. počinju voditi borbene akcije protiv njemačkih snaga u istočnim dijelovima Poljske kamo su već stigle jedinice Crvene armije. Sovjetima je trebalo pokazati da su Poljaci, koji priznaju izbjegličku vladu u Londonu, gospodari na svome teritoriju. No uspjeh u tom bio je tek djelomičan – sovjetska represija prema Poljacima bila je sve veća, Sovjeti su pripadnike Zemaljske armije tražili da im se podrede ili su tretirani kao neprijatelji. Zapadni su saveznici priznavali tu armiju kao savezničku, ali ipak nisu reagirali kod Staljina u zaštitu poljskih građana.

Kada se Crvena armija približila Varšavi a njezine se jedinice već našle u predgrađu na desnoj obali Visle, donesena je odluka da se glavni grad Poljske oslobodi vlastitim snagama i da se formira civilna vlast te da se ne dopusti Sovjetima da u Varšavu uđu kao osloboditelji (a zapravo novi okupator). U vojnom je pogledu varšavski ustanak bio usmjeren protiv Nijemaca, a u političkom protiv Sovjeta i njihove očekivane dominacije nad Poljskom nakon pobjede nad Hitlerom. Pravo lice Staljina i njegovih vojskovođa pokazalo se u činjenici da ne samo da nisu pomogli poljskim ustanicima, već su dugo priječili ili otežavali savezničku pomoć, primjerice tako da nisu dopuštali avionima da slete na teritorij pod njihovom kontrolom. Umjesto da utrpaju više oružja i sanitetskog materijala ili hrane, zapadni su saveznici morali utočiti više goriva kako bi se piloti vratili na svoje početne položaje u jednom letu.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Polacy!

Oddawna oczekiwana godzina wybiła. Oddziały Armii Krajowej walczą z najeźdźcą niemieckim we wszystkich punktach Okręgu Stołecznego.

Wzywam ludność Okręgu Stołecznego do zachowania spokoju i zimnej krwi we współdziałaniu z walczącymi oddziałami i równocześnie zarządzam:

1) Poległych zarówno Polaków jak i Niemców, po rozpoznaniu, grzebać prowizorycznie – dokumenty zaś przechować i na żądanie zgłosić.

2) Wszelkie samosady są zakazane.

3) Wrogowie Narodu Polakiego Niemcy i Volksdeutsche, będą ukarani z całą surowością prawa przez właściwe sądy. Tymczasem należy ich nieszkodliwić, zatrzymując w zamknięciu do dyspozycji ujawniających się władz bezpieczeństwa.

4) Mienie władz i obywateli niemieckich należy zabezpieczyć protokolarnie w każdym domu.

Za należyte wykonanie powyższego, jak również za ład i porządek w poszczególnych domach są odpowiedzialne lokalne organy OPL i Straży Porządkowej.

W Imieniu
OKR. STOŁECZNEGO RZĄDU
NA M. STOŁECZNE WARSZAWIE
KOMISARZ CYWILNY

KOMENDANT OKR. STOŁECZNEGO
ARMII KRAJOWEJ

Warszawa, dn. 1 sierpnia 1944 r.

Varšavski je ustanak započeo u utorak, 1. kolovoza 1944. Bio je oblačan dan, povremeno je padala kiša, a temperatura nije prelazila dvadesetak stupnjeva. Svim je postrojbama Zemaljske armije u gradu ujutro stigla naredba da „Sat W“ – čas podizanja ustanka – nastupa u pet popodne. U nekim su gradskim četvrtima borbe započele i ranije.

Na čelu Zemaljske armije u vrijeme ustanka bio je general Tadeusz Komorowski Bór (1895-1966), na slici lijevo. Operacijama u gradu zapovijedao je Antoni Chruściel Monter (1895-1960) / na donjoj slici sa svojim suradnicima, u sredini lijevo. Obojica su zapovjednika nakon gušenja ustanka pali u njemačko zarobljeništvo odakle su ih oslobodili zapadni saveznici, pa su u poslijeratno vrijeme živjeli u emigraciji.

Dok su u Varšavu stizale vijesti o približavanju fronte, među mladim pripadnicima Zemaljske armije vladalo je vrlo borbeno raspoloženje. Osjećala se spremnost za akciju i podizanje ustanka.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

U ustanku je sudjelovalo oko 30.000 vojnika Zemaljske armije. S obzirom da Nijemci nisu očekivali ustanak, ustanici su isprva postigli određene uspjehe i preuzeli su kontrolu nad središnjim dijelovima grada. No njihove su rezerve oružja i municije te hrane bile vrlo skromne. Vrlo su brzo pojedina žarišta otpora ustanika postala izolirana. Nijemci su u borbama angažirali oko 15.000 vojnika među kojima je bilo i 3000 „bijelih“ Rusa i Kozaka. Imali su praktički neograničenu količinu oružja i municije, uključujući tenkove i avione. Na slikama su prikazani ustanici u borbi.

Powstanie Warszawskie

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Značajan su doprinos ustanku pružile žene – kao bolničarke, kuharice, listonoše, kurirke, ali i s oružjem u rukama. Računa se da su oko četvrtine ustanika bile žene.

Dugo vremena njihov je doprinos bio zanemarivan. Govorilo se uglavnom o muškim herojima, zapovjednicima i političkim akterima.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Procjenjuje se da je u ustanku sudjelovalo između 12.000 i 22.000 žena. Dio njih već je aktivno sudjelovao u ilegalnim djelatnostima, primjerice oko sedam tisuća onih koje su bile u članstvu Vojne službe žena. O harmoniji koju su unosile u redove ustanika govore brojni svjedoci, a o nekim su hrabrim ženama ispjevane i pjesme, primjerice o bolničarki Małgorzati (*Sanitariuszka „Małgorzatka” / to najpiękniejsza, jaką znam, / na pierwszej linii do ostatka / promienny uśmiech niesie nam...*).

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Mnogi su dječaci i djevojčice u dva mjeseca naglo odrasli boreći se u redovima Zemaljske armije. Ustanak im je bio životna škola. Posebno značajno bilo je sudjelovanje pripadnika poljskog izviđačkog pokreta (harcerstwo). Oni su se od početka rata priključili pokretu otpora. Jedinice sastavljene od izviđača poznate su pod nazivom Szare Szeregi, prema sivoj boji njihove izviđačke uniforme.

Djevojčice iz izviđačkog pokreta radile su kao listonoše.

Desno je spomenik malom ustaniku – svečano je otkriven 1983.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Žestoke ulične borbe koje su se vodile u gradu, odnosno među njegovim ruševinama, jako su se odrazile na život civilnog stanovništva. U razrušenom gradu nije radio vodovod, pa su se stanovnici snalazili i uzimali vodu iz bunara. Varšava je uoči izbijanja rata 1939. godine imala preko 1,3 milijuna stanovnika, a i nakon uništenja geta u eksterminaciji židovskog stanovništva i ustanka u proljeće 1943. još se uvijek radilo o milijunskom gradu.

Značajan doprinos dokumentiranju ustanka pružili su snimatelji i fotografi koji su umjesto puške u rukama imali kamere i fotoaparate pa su revno bilježili događaje koji su se oko njih zbivali. Zahvaljujući njihovim snimkama danas postoji bogata fotografska i filmska dokumentacija koja svjedoči o svakodnevici života u uništenom gradu i hrabrosti i izdržljivosti njegovih stanovnika.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Opskrba je tijekom ustanka bila otežana, često je nedostajalo osnovnih namirnica. Stoga je organizirana poljska kuhinja dostupna vojnicima i civilnom stanovništvu.

Tijekom dva mjeseca sklopljeno je više od 250 brakova. I na taj su način ustanici htjeli pokazati svoj prkos opasnostima i smrti koja ih je neprestano vrebala.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Ulične su borbe bile žestoke, ratovalo se za svaku zgradu. Mnogi vojnici i stanovnici poginuli ili umrli u ustanku pokopani su u improviziranim grobovima na gradskim ulicama i trgovima.

Mnogi su poljski vojnici spas tražili kroz kanale varšavske kanalizacijske mreže (na tu je temu Andrzej Wajda snimio nagrađivani film *Kanal*, 1957). Većina ih u tom nastojanju da sačuvaju život ipak nije uspjela, poput ovoga kojega zarobljavaju njemački vojnici.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

U gušenju ustanka Nijemci nisu imali milosti – žestoko su granatirali grad i nemilosrdno se obračunavali s ustanicima, ali i civilnim stanovnicima. Vrlo je brzo u gradu ponestalo hrane i vode, lijekova i sanitetskog materijala, zavladao je glad i počele se širiti bolesti. Pred očima njezinih stanovnika Varšava se pretvarala u hrpu ruševina.

Uništene su brojne kulturne i vjerske institucije – knjižnice, kazališta, umjetničke galerije, arhivi, crkve... U ruševinama se našlo skoro 80 % zgrada.

Ljudske su žrtve bile goleme: poginulo je oko 18.000 poljskih vojnika i čak do 200.000 stanovnika, dok je na njemačkoj strani bilo oko 6000 poginulih vojnika.

General Władysław Anders još je u prvim danima ustanka kritizirao odluku o njegovu podizanju. U jednoj je svojoj depeši na početku kolovoza 1944. isticao: „Vojnik ne razumije smislenost ustanka u Varšavi. Nitko od nas nije imao iluzija da će boljševici pomoći prijestolnici. Pod tim je uvjetima ona, unatoč svome u povijesti neviđenom herojstvu, osuđena na uništenje. Izazivanje ustanka smatram za težak zločin i pitam se, tko će podnijeti odgovornost.“

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Na početku listopada 1944. preživjeli vojnici Zemaljske armije na čelu sa svojim zapovjednicima poslani su u njemačko zarobljeništvo (oko 15.000 među kojima je bilo i oko 2000 žena), a preživjeli stanovnici Varšave, njih nešto više od pola milijuna, prognani su iz grada. Mogli su u rukama ponijeti tek svoju osnovnu imovinu.

Njemački je plan bio da se poljska prijestolnica posve razruši. Bez ometanja su ga provodili u sljedećih nekoliko mjeseci i srušili gotovo sve zgrade na lijevoj obali Visle.

Razorena Varšava na početku 1945.

Powstanie Warszawskie

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Poštanska marka 1988.

Zlatnik iz 1994.

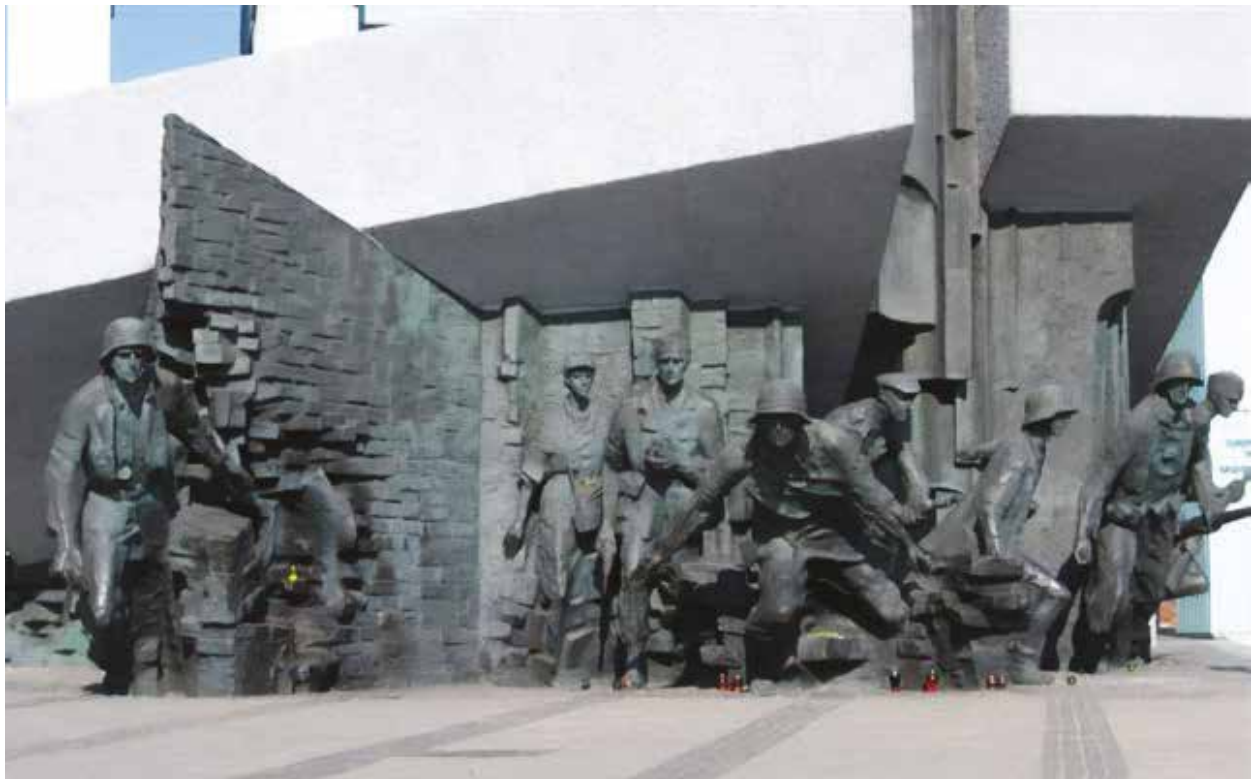

Varšavski ustanak ostavio je duboke tragove u nacionalnoj memoriji. U socijalističkoj Narodnoj Republici Poljskoj zbog podređenosti zemlje Sovjetskom Savezu nije bio često spominjan, iako je i u to doba njegovano sjećanje na teške žrtve koje su ustanici i stanovnici glavnog grada podnijeli. Među političkim emigrantima na Zapadu vodila se oštra rasprava o opravdanosti podizanja ustanka u kojem su stradale stotine tisuća ljudi i uništen glavni grad. U suvremenoj Poljskoj ustanak je postao jedan od simbola veličine poljskog otpora u Drugom svjetskom ratu. Te su rasprave prisutne i danas u Poljskoj. Dominira poštovanje prema ustanicima i ponos na njihovu borbu, uz istovremeni ambivalentan stav prema samoj odluci o ustanku. Sudbina ustanka odražava se i na emocije prisutne prema Sovjetima i zapadnim saveznicima.

Lijevo: Plakat filma *Varšavski ustanak* u kojem su korišteni originalni filmski zapisi i fotografije, za tu prigodu kolorirani. Desno: Scena iz igranog filma *Grad 44*.

VARŠAVSKI USTANAK 1944. U POVODU OSAMDESETE OBLJETNICE

Spomenik Varšavskom ustanku počeo se graditi 1984 – dan uoči četrdesete obljetnice njegova izbijanja, a svečano je otvoren 1. kolovoza 1989. Simbolizira heroizam ustanika koji izlaze iz kanala ili se sklanjaju od zidova koji se ruše od snažne eksplozije.

Potkraj 2009. poljski je parlament donio zakon o uvođenju Nacionalnog Dana sjećanja na Varšavski ustanak, koji se od 2010. proslavlja 1. kolovoza. U preambuli zakona piše:

„Ovaj se blagdan uvodi u znak počasti herojima Varšavskog ustanka – onima koji su se, u obrani opstojnosti države, s oružjem u rukama borili za oslobađanje glavnog grada, onima koji su nastojali ponovno stvoriti institucije nezavisne poljske države i suprotstavljali se njemačkoj okupaciji i aveti sovjetskog zasužnjenja koja je zaprijetila sljedećim generacijama Poljaka.“

Polskie Towarzystwo Kulturalne „Mikołaj Kopernik” w Zagrzebiu;
Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik” u Zagrebu
10000 Zagreb, Savska 34/36, Hrvatska

Tel: 00385 1/ 49 21 919

e-mail: kopernik@kopernik.hr

Strona internetowa: www.kopernik.hr

Profil na Facebooku: <https://www.facebook.com/ptkkopernik>

Uredništvo/Redakcija:

Urednica/Redaktor: Małgorzata Vražić

Članovi uredništva/Członkowie redakcji: Damir Agičić, Magdalena Najbar-Agičić, Arkadiusz Niziński, Marek Stanojević, Jolanta Sychowska-Kavedžija, Beata Winnicka-Božanović, Janina Wojtyna-Welle, Ewa Zrno

Distribucija: Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik” u Zagrebu

Naklada: 150 primjeraka

Tisak: Banian ITC, Zagreb

Grafička oprema: Ibis grafika, Zagreb

Bilten se izdaje uz finansijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine RH te Udruženja Wspólnota Polska iz Ureda Ministarstva vanjskih poslova.

Biuletyn jest wydawany przy finansowym poparciu Rady do spraw Mniejszości Narodowych Republiki Chorwackiej oraz Stowarzyszenia Wspólnota Polska ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych za pośrednictwem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

U broju su korišteni materijali koje su poslali članovi PKU „Mikolaj Kopernik”. Korištene fotografije i grafike su javno vlasništvo ili pripadaju PKU „Mikolaj Kopernik”, čine privatnu zbirku i ne podliježu autorskoj zaštiti. Slike koje se odnose na pojedine događaje korištene su u skladu s dogovorom s vlasnicima slika u skladu s autorskim pravom.

Informacja o zadaniu publicznym:

Informujemy, że PTK M. Kopernik otrzymało dofinansowanie ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych za pośrednictwem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Obszar/podobszar: Media polonijne

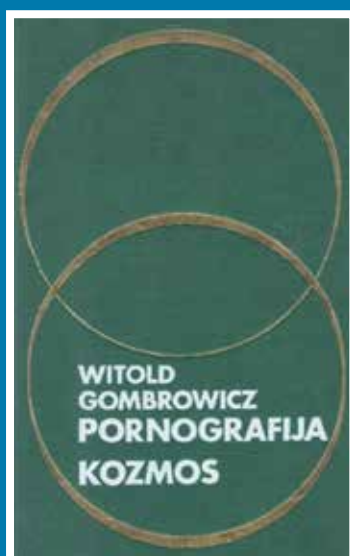
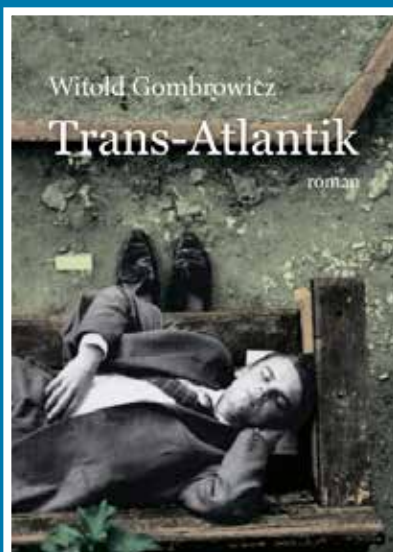
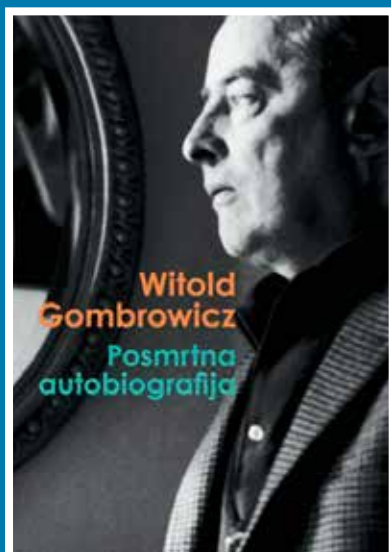
Nazwa zadania publicznego: Świat opisany po polsku – wsparcie mediów polonijnych w Europie Środkowej, Środkowo-Wschodniej, Azji i krajach byłego ZSRS.

Działanie: KOPERNIK.

Informujemy, że PTK M. Kopernik otrzymało dofinansowanie ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych za pośrednictwem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w ramach konkursu „POLONIA I POLACY ZA GRANICĄ 2024 – REGRANTING”.

Tytuł projektu: Biuletyn „Kopernik”.

W obiektywie

W HOŁDZIE MIŁOSIERNYM

RODZINA ULMÓW

Mateusz Szpytma

Jarosław Szarek

Przejmująca
historia
polskiej
rodziny,
która
poświęciła
swoje życie,
ratując
Żydów

RAFAEL